

de Indonesische regenten en andere gezagdragers alsook de Indonesische ambtenaren niet zonder invloed. Zolang zij maar de Japanse aanwijzingen volgden of althans de indruk maakten dat zij dat deden, konden zij eigen doeleinden nastreven. 'The Japanese', zei een der Indonesische residenten aan Kanahale,

*'were wholly ignorant of administrative problems and procedures in Java and as a result delegated almost all the work to Indonesians. Some Japanese officials could do little more than look at and pass on reports of their superiors . . . The Japanese acted only as supervisors and did not fully understand what they were supervising.'*¹

Een van de gevolgen van deze situatie was dat bij de inheemse gezagdragers, hoezeer ook formeel onderworpen aan Japans leiding en controle, het gevoel van zelfstandigheid toenam.

★

Hoe gedroegen zich de vier Javaanse zelfbestuurders en de negen-en-zeventig regenten op Java en Madoera?

De vorst van Soerakarta, de *Soesoehoenan*, stelde zich na de komst der Japanners zeer afwijzend op jegens het Nederlands gezag. Gezien de moeilijkheden waarin de Nederlanders en de Indische Nederlanders waren komen te verkeren (ca. veertienhonderd hunner hadden hun toevlucht gezocht in de tuin van het gouverneurshuis), richtte de gouverneur tot de vorst het verzoek, voor een bespreking bij hem te komen – de vorst bleef weg, zonder opgaaf van redenen; zijn algemene houding was, zo vernam later mr. W. H. J. Elias, 'even wankelmoedig en even voos als de toestanden aan zijn hof al jarenlang waren geweest.'² Wèl verscheen de zelfbestuurder van het van het vorstendom Soerakarta afgesplitste gebied, de Mangkoenegoro, 'hetgeen', aldus later de toenmalige controleur van de stad Soerakarta, 'een zeer goede indruk bij ons allen maakte.' Van daadwerkelijke hulp kwam evenwel niet veel terecht: de onder de zelfbestuurder staande regent 'jammerde wel met tranen in

¹ Kanahale, p. 61, 280. ² W. H. J. Elias: *Indië onder Japanse hiel* (1946), p. 97 (verder aan te halen als: Elias).